

1. Co to jest system operacyjny?

System operacyjny to program zarządzający pracą komputera. Program pośredniczący między komputerem a użytkownikami. Zadania użytkownika wykonywane są jako procesy obsługiwane przez system operacyjny. System przydziela procesom zasoby komputera: dostęp do jednostki centralnej, pamięci, dyski i inne.

3. Jakie funkcje spełnia WSO i jakie podsystemy wchodzi w jego skład?

- zarządz. procesami (tworzenie, usuwanie,zawieszanie,odwiesz,IPC,synch)
- zarządz. pamięcią (pam.główna, swap, pam. wirtualną) ; -praca sieciowa.
- zarządzanie plikami, zarządzanie przestrzenią dyskową, operacjami we-wy
- podsystem ochrony- mechanizmy kontroli dostępu procesów do zasobów OS

4. Co jest przedmiotem standaryzacji w wielodostępnych systemach operacyjnych?

Celem standaryzacji jest budowa systemów „otwartych” charakteryzujących się przenośnością aplikacji, możliwością współpracy oprogramowania na różnych maszynach, skalowalnośćo skalowalność tj. możliwość rozbudowy sprzętowej i aplikacji bez potrzeby zmian systemu. Istota: określenie interfejsu a nie implementacji.

5. Co to jest proces?

Proces to wykonywany program, tzn. program, który został rozpoczęty i jeszcze nie zakończył się. Proces składa się z kodu programu i przydzielonego mu obszaru pamięci. Procesy można podzielić na procesy: systemu op., użytkownika. Wyk. w trybie użytkownika, jądra (system calls). Działają współbieżnie. Wyk. w sposób sekwencyjny. Obejmuje: zakodowany program (sekcja tekstu), bieżącą czynność (PC), stan procesu, sekcja danych.

6. Co to jest blok kontrolny procesu i do czego służy?

Jest uniikatny dla każdego procesu i niezbędny do kontynuowania procesu przetwarzanego wcześniej. Zawiera: stan procesu, licznik rozkazów, rejestry CPU, inf. dot. planowania przydziału czasu CPU, inf. dot. zarządzania pamięcią, inf. dot. rodziców (zwyły czas CPU, czas rzeczywisty, ograniczenia czasu, numery konta, zadań, procesów...), inf. o stanie op. we-wy (lista otwartych plików, wykaz przydzielonych urządzeń).

7. Co oznacza współbieżne wykonywanie procesów?

W systemie wielodostępnym, pracującym z podziałem czasu jest jednocześnie wiele procesów. Procesy działają współbieżnie, co oznacza konieczność podziału obliczeniowej procesora (przekładanie) między poszczególne procesy, ponieważ każdej chwili czasu wykonywany jest tylko jeden proces.

8. Jak powstaje nowy proces?

Nowy proces jest tworzony przez wywołanie f. fork. Proces wywołujący tę foję zwany jest procesem macierzystym, a proces utworzony-potomkiem. Potomek uzyskuje pożywcę w tablicy procesów oraz PID. Tworzona jest kopia kontekstu procesu macierz., Uaktualnione zostają liczniki odwołań do plików i-węzłów, z którymi związany jest potomek. PID potomka przekazywany jest procesowi macierzystemu, a wartość 0 potomnmu. Potomek dziedziczy prawa dostępu do otwartych plików, a także dostęp do plików. Procesy mają identyczne kopie segmentów instrukcji, danych i stosu. --> exec (pyt.10)

9. Jak proces jest kończony?

Proces kończy się w naturalny sposób, gdy wykonano ostatnią instr. Proces kończąc się, wydrukuje foję exit. Proces przechodzi do stanu zombie, zwalnia swoje zasoby i oczyszcza kontekst, za wyjątkiem pożyty w tablicy procesów. Proces macierzysty czekający na zak.potomka wykonuje foję wait. Jądro szuka potomków takiego procesu, będących w stanie zombie. Jeśli znajdzie, to przekazuje PID potomka oraz parametry foji exit i dostarcza do procesu macierzyslego. Proces macierzysty uzyskuje info., który z wielu możliwych potomków zakończył pracę. Jądro zwalnia pożywcę procesu potomnego w tablicy procesów.

10. Jak działa funkcja systemowa exec?

Po wywołaniu foji fork, wywołana jest zwykła foja exec. Służy ona do wykonywania określonego, innego programu. Umieszcza w obszarze pamięci procesu kopię pliku wykonywalnego i rozpoczyna jego wykonywanie. Zawartość kontekstu procesu wywołującego exec zostaje zamazana. RYS: (macierzysty: środowisko i kod prog.; zmienne lokalne i -fork;-srodi;-kodi,zm.loki, ->exec;-srodi, kod2,zm.loki2 u potomka)

11. Jak działa funkcja systemowa fork?

Funkcja fork (forking a process) tworzy nowy proces (proces potomny), który ma wykonac polecenie. Jest to kopia bieżącego procesu. (patrz pyit 8 – jak powstaje nowy proces)

12. Co to są funkcje systemowe?

Zbiór procedury w systemie, pełniących określone funkcje, o standardyzowanym interfejsie wy/wy (parametry-wartość zwracana przez foję), odciążające programistę od pewnych typowych działań nieskomplikowanych w systemie. Np. nicie/wal, fstat() (słuzy do pobierania stanu zysu pliku, plikie przechowywanego w jego i-węzle), link()o,n) (dodaje dowiązanie do pliku) Funkcje systemowe tworzą interfejs między programem a systemem operacyjnym. Można podzielić je na kilka kategorii : nadzorowanie procesów, operacje na plikach, operacje na urządzeniach, komunikacja...

13. W jakich stanach może być proces?

nowy; wykonywany : w trybie użytkownika lub jądra; gotowy do wykonywania (czeka na przydział CPU), czekający (uśpiiony) – czeka na wystąpienie zdarzenia niezbędnego do dalszego wykonywania (np zakończenie op. we-wy, np. op. dyskowej); zakończony.

14. Co to jest "shell"?

Shell jest to program, który pośredniczy między jądrem, systemem plików i programami użytkowymi. Shell to interpretator poleceń.

15. Podać przykłady programów shell i ich właściwości?

Przykładowe shelle to shell Korna, shell Bourne’a, a shell C. Posix. Podstawowe funkcje: Przekazywanie sterowania do programów wywołanego polecenia użytkownika, Wykonywanie wbudowanych poleceń, Dostosowywanie języka do pisania skryptów, Ustawianie środowiska pracy, Przywoływanie i edycja uprzednio wydawanych poleceń, Przekadresowanie wejścia – wyjścia plików, Generowanie nazw plików, Umożliwienie przetwarzania w drugim planie, umożliwienie łączenia poleceń w potok

16. W jaki sposób program shell interpretuje polecenie?

Interpretacja programu przez shell odbywa się w następującej kolejności: wczytanie polecenia do wewnętrznego bufora, podzielenie polecenia na części zwane słowami –pierwsze słowo jako nazwa polecenia, shell określa znaczenie każdego słowa, szukanie i przetwarzanie znaków specjalnych, zlecenie wykonania polecenia, „uśpiony” shell czeka na zakończenie polecenia, po zakończeniu wykonywania polecenia zgłasza gotowość przyjęcia nowego polecenia.

17. Na czym polega wykonywanie polecenia w tle (w drugim planie)?

Shell zleca wykonanie polecenia i wyprowadza zgłoszenie gotowości przyjęcia następnego. Nie wykonuje foji wait.

18. Co to jest planowanie (szeregowanie) procesów?

Planowanie polega na określeniu w jakiej kolejności procesy uzyskują dostęp do zasobów komputera: procesora, pamięci operacyjnej. Procesy starające się o dostęp do procesora czy konkretnego urządzenia, czekają w kolejkach : zadań, procesów gotowych, kolejkach do urz. we-wy.

19. Podać przykłady algorytmów szeregowania procesów i wyjaśnić ich działanie?

FCFS, SJF, rotacyjne, priorytetowe.

20. Jak rozwiązuje się zagadnienie planowania procesów w systemach typu UNIX?

Kryteria planowania: wykorzystanie procesora w % czasu, przepustowość – liczba procesów kończonych w jednostce czasu, czas cyklu przetwarzania – średni czas przetwarzania procesu od chwili utworzenia do zakończenia, czas oczekiwania – średni czas oczekiwania w kolejkach, czas odpowiedzi – w systemach interakcyjnych czas między zgłoszeniem zamówienia przez użytkownika a pierwszą odpowiedzią

21. Kiedy, po co i jak wykonywany jest proces ładowania systemu?

Celem procesu ładowania jest umieszczenie systemu operacyjnego w pamięci operacyjnej i rozpoczęcie jego wykonywania. Składa się z kilku etapów: inicjalizacja i testowanie sprzętu, wczytanie i umieszczenie w pamięci bloku systemowego (blok 0 dysku), program zawarty w bloku systemowym ładuje jądro systemu operacyjnego operacyjnego z pliku systemowego (stand/wminix) do pamięci. Przekazuje sterowanie do pierwszej instrukcji jądra. Program jądra systemu zaczyna się wykonywać, wykrywanie i konfiguracja urządzeń, odnalezienie głównego katalogu plików, przygotowanie środowiska procesu 0. Wykonanie programu systemu jako procesu 0 wykonywanego w trybie jądra. Utworzenie procesów jądra, np. procesów zarządzania pamięcią, rozwidlenie procesu 0 (fork). Utworzony proces 1 tworzy kontekst potomu użytkownika i do niego przechodzi, proces 1 wywołuje funkcje systemową exec wykonując program /sbin/init, proces init wczytuje plik /etc/inittab i rozmaża procesy, inicjacja wewnętrznej struktury danych jądra, tworzenie np. listy wolnych buforów i - węzłów, kolejek, inicjacja struktury segmentów i tablic stron pamięci, sprawdzanie głównego głównego pozostałych systemów plików / fsck), wywołanie sąs procesy gojczy monitorujące konsolę i terminale systemu komputerowego, zgodnie z deklaracjami w pliku initab, a proces init wywołuje funkcję systemową wait monitorując zakończenie procesów potomnych. Proces init tworzy również procesy demony.

22. Jakie procesy ma PID = 1, jakie zadania wykonuje?

Przedmiot wszystkich procesów procesów systemie jest proces o nazwie init oraz identyfikatorze PID równym 1, tworzony w czasie startu systemu. Proces init odpowiada za powołanie wielu innych procesów (zawsze na drodze fork-and-exec), wśród których wiele wykonuje program gojczy. Każdy z procesów gojczy związane jest z innym terminalem i odpowiada za wyświetlenie na danym terminalu znaku zachęty do logowania oraz rozpoczęcia sesji.

23. Co to są pliki i jakie typy plików występują w systemie UNIX?

Pliki to jednostki logiczne przechowywanej informacji, niezależne od właściwości fizycznych urządzeń pamięciowych. Zwykle w plikach przechowywane są programy lub dane.

W Unixie, inaczej niż w innych systemach operacyjnych, pojęcie pliku ma kluczowe i centralne znaczenie. Na przykład polecenia są wykonywalnymi plikami, przechowywanymi w g.óry przewidywalnych miejscach drzewa katalogowego. Systemowe przywileje i prawa dostępu kontrolowane są prawie wyłącznie przez prawa dostępu do odpowiednich plików. Nawet realizacja operacji we-wy do urządzeń i do plików z punktu widzenia użytkownika jest nierozróżnialna. Także komunikacja między procesami odbywa się z użyciem struktur reprezentowanych w systemie jako pliki. Podstawowe typy plików: pliki zwykłe, pliki specjalne (pliki urządzeń), katalogi, dowiązania symboliczne, potoki nazwane FIFO (ang. named pipe) (do IPC), gniazda (ang. UNIX – domain sockets) (do IPC)

24. Co to jest i-węzeł?

Jako i – węzeł rozumiem będziemy przechowywaną na dysku strukturę, opisującą atrybuty pliku, włączając w to fizyczną lokalizację bloków danych. W momencie przygotowywania danej partycji dyskowej na potrzeby przechowywania plików, od razu tworzona jest pewna określona ilość i – węzłów. Stanowi ona limit wyznaczający maksymalną liczbę wszystkich rodzajów plików, w tym plików zwyčajnych, katalogów, plików specjalnych, łączników, które będą mogły być utworzone na tym fragmencie dysku. Standardowo na jeden plik przypada od 2 do 8 kB bloków, stąd liczba i – węzłów wyliczona jest automatycznie na podstawie rozmiaru danego fragmentu dysku i w zasadzie jest zupełnie wystarczająca. Wszystkie i-węzły mają unikatowe numery. Z każdym plikiem związany jest opisujący go i-węzeł, rezerwowany w momencie tworzenia danego pliku.

25. Jakie informacje są przechowywane w i-węźle?

W i-węźle przechowywane są następujące informacje o plikach: typ pliku (plik zwykły, katalog itd. lub 0, gdy i – węzeł nie jest używany, prawa dostępu do plików, liczba dowiązań do pliku, UID/GID, rozmiar w B, czas ostatniego dostępu, ost. modyfikacji pliku, czas ostatniej modyfikacji i – węzła, 12 wskaźników adres. bezpośr., wskaźnik zawierający adres bloku, w którym przechowywane są adresy bloków z adresami bloków z danymi (Zst), skaznik wykorzystywany w adresowaniu pośrednim 3st.

26. Jakie informacje przechowywane są w pliku typu "katalog"?

Katalogi służą do powiązania nazw plików z danymi znajdującymi się na dysku. W każdym katalogu może znajdować się pewna liczba plików i innych katalogów (podkatalogów). Katalog jest przechowywany jak plik zwykły i (w uproszczeniu) ma postać tabeli o dwóch kolumnach. Każdy wiersz tej tabeli zawiera nazwę znajdujcego się w katalogu pliku i (lub podkatalogów) oraz numer i-węzła pliku. 4B nr i-węzła, 2B dług elementu katalogu, 2B długość nazwy pliku, 14-255B nazwa pliku.

31. Czym różni się przydział ciągły miejsca na dysku od przydziału listowego?

Przydział ciągły: Plik zajmuje ciąg kolejnych bloków. Adres początkowy+rozmiar. Zależy: dostęp do kolejnych bloków nie wymaga ruchu głowic, b. łatwy dostęp do plików. Wady: zewn. fragmentacja. Zarówno dostęp bezpośr., jak i sekwencyjny.

Przydział listowy: Plik stanowi listę powiązanych bloków które mogą znajdować się w dowolnym miejscu na dysku. Na końcach bloków znajdują się informacje o adresie nast. bloku z danymi.

32. Co jest tablica FAT?

Przydział listowy+ dodatkowa tablica o tylu pozycjach, ile jest bloków na dysku. Na dysku wydzielona jest sekcja zawierająca tablicę. W tabcy jest po 1 pozycja dla każdego bloku. Tablica jest indeksowana za pomocą nr bloków i zawiera listę powiązań. Czyli pozycja w tab. indeksowana przez nr odpowiedniego bloku zawiera numer bloku następnego w danym pliku. W pozycji odpowiadającej blokowi ostatniemu jest EOF. Wady: brak dostępu bezpośr., uszkodzenie tabli FAT powoduje utratę plików. Zależy: rozwiązywać problem zewn. fragm., łatwo można powiększać pliki.

33. Porównać przydział listowy miejsca na dysku z przydziałem indeksowym?

Listowy -> lista powiązanych bloków na końcu jednego jest adres następnego Jeśli potrzeba dostęp sekwencyjny. Indeksowy -> każdy plik ma własny plik indeksowy. Blok indeksowy pliku zawiera adresy kolejnych bloków danych pliku. Dostęp bezpośredni.

35. Wyjaśnić mechanizm wymiany (swapping) procesów?

Wymianie (swapowanie) jest to mechanizm, za pomocą którego UNIX rozdziela dostępną pamięć między aktualnie aktywne procesy, gdy ich łączne wymagania pamięciowe przekraczają fizyczną pamięć operacyjną. Swapowanie polega na zapisaniu na dysku całego procesu, a tym samym zwolnieniu całej zawijanej w nim pamięci. Proces przeniesiony do obszaru swap dysku musi zostać ponownie wczytany do pamięci, by można było go kontynuować.

36. Wyjaśnić mechanizm stronicowania na żądanie?

Stronicowanie (paging) wymaga przenoszenia części pamięci przydzielonej procesowi – w jednostkach zwanych stronami (page) – na dysk, aby zwolnić pamięć potrzebną dla tego bądź innego procesu. Stronicowanie na żądanie wykorzystuje zasadę lokalności odwołań i do pamięci przesyłane są strony niezbędne w danej chwili lub te, które niebawem mogą się okazać niezbędne. Strony mogą znajdować się na dysku, w pamięci głównej lub w obszarze wymiany. Jeśli niezbędna jest strona znajdująca się na dysku, generowany jest błąd strony i odpowiednie przerwanie. Wykonywanie procesu jest wstrzykiwane, po czym odnajdywana jest wolna ramka, do której przypisywana jest potrzebna strona.

37. Wyjaśnić mechanizm segmentacji?

Segmenty to określone fragmenty programu. Do podstawowych zalet segmentacji należą: możliwość powiązania ochrony pamięci z wybranymi segmentami oraz współdzielenie wybranych segmentów przez różne procesy. Na przykład ustawienie bitu ochrony dla segmentów kodu (tylko do odczytu) dla współdzielenia kodu edytora (np. przez procesy edycji wielu dokumentów) jednocześnie pracujących użytkowników. W tym przypadku obrazy procesów użytkowników zawierają, w uproszczeniu, segmenty danych i stosu oraz wskaźniki do właściwego miejsca w segmencie programu. Brak fragmentacji zewn.

Aby odwołać się do odpowiedniego segmentu, procesy korzystają z tablicy segmentów. Każdy element tej tablicy można przedstawić w postaci pary, adres bazowy danego segmentu oraz offset. Tablicę segmentów przechowuje się zwykle w pamięci głównej, a tylko pewną liczbę elementów tej tablicy przechowuje się w rejestrach (TLB-asocjacyjne)

38. Podać przykłady algorytmów wymiany stron?

FIFO, optymalny, LRU (Least Recently Used)

39. Kiedy występuje błąd strony i jak jest obsługiwany?

Błąd strony (page fault) pojawia się wtedy, gdy procesowi potrzebna jest strona pamięci, która nie rezyduje w fizycznej pamięci operacyjnej i musi zostać wczytana z dysku.

41. Jakie są zadania podsystemu wejście - wyjście? (ŻLE)

Zarządzanie przestrzenią nazw plików, nadzoruje przebieg dostępu do plików urządzeń, nadzoruje poprawność operacji, przydziela miejsca w systemie, urządzenia, planuje operacje wejścia wyjścia, buforowanie, przechowywanie, obsługa błędów

42. Co to są pliki specjalne i do czego służą?

Pliki specjalne w UNIXie umożliwiają operacje we-wy do urządzeń. Pliki te przechowywane są standardowo w katalogu /dev (raz w jego podkatalogach -System V). plikach specjalnych nie przechowuje się żadnych danych. Pliki te charakteryzują sposób działania urządzenia, wskazując miejsce podłączenia urządzeń do systemu oraz zapewniają dostęp programów obsługi urządzeń. Blokowe/znakowe. Numer główny i drugorzędny.

43. Co to jest tablica rozdzielcza urządzeń we-wy, jakie informacje zawiera i do czego służy?

Interfejs między systemem operacyjnym a programami obsługi urządzeń. Tablica rozdzielcza urządzeń blokowych -> open_devX, close_devX, strategia_devX -> transmisja danych między buforem a urządzeniem Tablica rozdzielcza urządzeń znakowych -> open_rdev, close_rdev, read_rdev, write_rdev, ioctl_rdev -> input output control

45. Jakie są typy plików specjalnych?

Pliki specjalne znakowe (mknod -c lub u), Pliki specjalne blokowe (b) (buforowane), FIFO (p).

Termin "plik specjalny" ("special file") posiada w Uniksie znaczenie techniczne: coś, co potrafi tworzyć i odbierać dane. Zwykle odpowiada on jakimś elementowi sprzętowemu, np. drukarce czy dyskowi. (Pliki te są na ogół tworzone podczas konfiguracji systemu.) To właśnie polecenie mknod tworzy pliki tego rodzaju. Z takich urządzeń może być jednorazowo odczytywany albo pojedynczy znak albo "blok" (wiele znaków), zatem mówimy, że istnieją "blokowe pliki specjalne" i "znakowe pliki specjalne".

46. Jakie informacje są zapisane w plikach specjalnych i do czego służą?

Pliki specjalne znakowe odpowiadają za realizację znakową, czyli surowego dostępu do urządzeń. Pliki specjalne blokowe umożliwiają dostęp do bloków. Pliki specjalne znakowe używane są w celu wykonania niebuforowanego przesłania danych na i z urządzenia, podczas gdy pliki specjalne blokowe wykorzystywane są wtedy, gdy dane mają być zapisywane bądź odczytywane porcjami, określanymi jako bloki.

47. Jaką rolę pełnią podprogramy obsługi urządzeń? (dnivy)

Podprogram obsługi urządzenia jest to taki zbiór funkcji z jądra systemu, do którego dostępo otrzymuje się poprzez tablicę rozdzielczą urządzeń.

Podprogramy obsługi urządzeń mają jednak pewną cechę, która w dość naturalny sposób wyróżnia je spośród innych części jądra systemu. Cechą tą jest metoda dostępu do ich funkcji: spoza jądra. Normalnie UNIX udostępnia użytkownikom swoje usługi poprzez mechanizm funkcji systemowych. Tymczasem dostęp do podprogramów obsługi urządzeń otrzymuje się przez system plików.

Termin "podprogram obsługi urządzenia" pochodzi stąd, że często funkcje przez ten podprogram udostępniane są to funkcje pozwalające wykonywać operacje wejścia-wyjścia na fizycznych urządzeniach, takich jak dysk twardy lub drukarka.